

Петро Серотюк

**БАЯН
ВІДКРИВАЄ СВІТ МУЗИКИ**

**BAYAN
OPENS THE WORLD OF MUSIC**

Навчальний посібник для юних баяністів

Видання друге, виправлене

*Допущено Міністерством культури і мистецтв України
як навчальний посібник для початкових спеціалізованих
мистецьких навчальних закладів*

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

Рецензенти:

народний артист України, професор НМА ім. П.І. Чайковського
В.В. Бесфамільнов

заслужений діяч мистецтв України,
професор Одеської музичної академії ім. А. Нежданової
В.П. Власов

заслужений діяч мистецтв України, академік, професор,
ректор Донецької музичної академії ім. С.С. Прокоф'єва
В.В. Воєводін

заслужений діяч мистецтв України, доктор мистецтвознавства, академік, професор,
зав. кафедри народних інструментів НМА ім. П.І. Чайковського
М.А. Давидов

заслужений діяч мистецтв України, професор,
віце-президент Асоціації баяністів-акордеоністів України
А.А. Семешко

*Допущено Міністерством культури і мистецтв України
як навчальний посібник для початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів
(Лист № 329 від 05.06.2003 р.)*

Серотюк П.Ф.

С32 Баян відкриває світ музики: Навчальний посібник для юних баяністів / 2-е вид., виправл.— Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2008. — 92 с.

ISBN 966-692-164-2

Пропонований у навчальному посібнику метод враховує вікові особливості дітей, дозволяє органічно поєднувати два навчальні предмети — сольфеджіо та гру на баяні.

Яскравий музичний матеріал та його оригінальна систематизація зроблять навчання цікавим і високорезультативним.

Посібник адресовано педагогам та дітям 6–12 років, що навчаються гри на баяні.

ББК 85.315.3

The approach offered in the manual proceeds from children's age features and make it possible to compose organically the two disciplines, solfeggio and playing the bayan.

Brightness of music material and its original systematizing make the process of teaching interesting and give good results.

The manual is addressed to music teachers and the children within age of 6-12 that learn playing the bayan.

Дорогі діти!

Книга, яку ви тримаєте в руках, відкриє вам чарівний світ музики. З її допомогою через народну пісню ви навчитеся музичної грамоти, гри на баяні, розвинете свій слух і самі творитимете музику.

Сподіваюся, що ви будете працювати, удосконалюючи свої вміння гри на баяні, згодом станете переможцями різноманітних конкурсів та фестивалів, братимете участь у концертах та оглядах. Цим ви принесете користь собі, славу своєму Роду і своїй Вітчизні.

Бесфамільнов В.В. — народний артист України,
професор Національної музичної академії України
ім П.І. Чайковського,
лауреат міжнародних конкурсів.

ЧАСТИНА 1

ВИХОВАННЯ ВІДЧУТТЯ МЕТРОРИТМУ

Основні етапи:

- слухання музики, рух під музику;
- рівномірною пульсація, метр (“кроки” в музиці);
- “кроки” в словах, ритмізація текстів, запис ритму, довгі звуки | | (та-та) і короткі звуки (ті-ті, ті-ті);
- акцент (“важкі” звуки), тактова риска;
- вправи для пальців, кистей рук; *)
- координація рухів, посадка.

1. Рух під музику. Визначення характеру музики. (Радимо педагогові виконувати такі п'єси з 3 частини посібника: “Флейта і барабан” А. Томазі, “Труба і барабан” Д. Кабалевського, “Шарманка” М. Марутаєва, “Клоуни” Д. Кабалевського, котрі учень пізніше зможе виконати як в ансамблі, так і сольо).

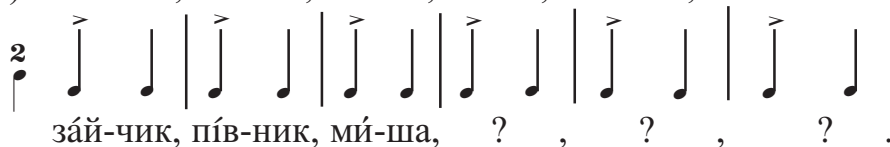
Завдання:

- а) рухатись під музику;
- б) простукати ритм “барабанів”;
- в) крокувати та одночасно проплескувати в долоні партію “барабанів”.

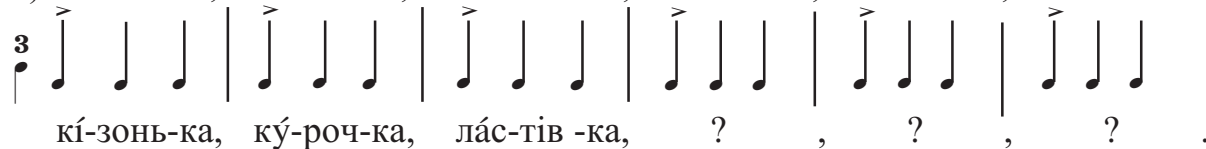
Акомпанемент “Шарманки” виконати притопуванням та оплесками. Записати ці ритми.

2. Довгі та короткі звуки у словах, їх запис. Наголоси (сильні долі). Тактова риска і такт. Дво- і трьохдольні розміри такту.

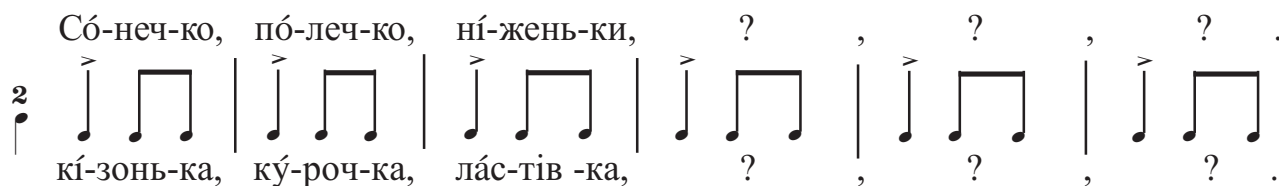
а) Ма́- ма́, та́- то, кні́-га, во́- ля, ? , ? .

б) Со́-неч-ко, по́-леч-ко, ні-жень-ки, ? , ? , ? .

варіант:

*) **Увага!** З метою прискорення вирішення проблеми постановки рук простукування ритму слів, текстів, музики рекомендується виконувати вільними кистьовими рухами, скругленими пальцями спершу на колінах (0 поперемінно правою – лівою, двома руками), а потім правою рукою на грудях (уявляючи клавіатуру). Лікоть — вільно відведений.

Затакт:

в) Та-ра́с, Ос-та́п, Бог-да́н, ? , ? , ? .

 вед-мі́дь, ба-ра́н, о - се́л, ? , ? , ? .

г) Ростисла́в, Богода́р, Любоми́р, ? , ? , ? .

 ка-че-ня́, жу-ра-ве́ль, по-ро-ся́,

д) Ок-са́-на, Ма-ру́-ся, Да-ні́-ло, ? , ? , ? .

 ка-лі́-на, на-мі́с-то, лю-бі́с-ток, ? , ? , ? .

варіант:

Ок-са́-на, Ма-ру́-ся, Да-ні́-ло, ? , ? , ? .

 ка-лі́-на, на-мі́с-то, лю-бі́с-ток, ? , ? , ? .

3. Гра “Луна” (ритмічна):

педагог
 учень

Прим. У другій частині виконується мелодична гра “Луна”, котру спочатку треба освоїти як ритмічну.

4. Ритмізація забавлянок, лічилок, віршів.

Забавлянка (паузи)

Довгі ноги йдуть по дорозі:

Туп, туп, туп... Туп, туп, туп...

Ніжки коротенькі бігають швиденько:

Туп, туп, туп, туп, туп... Туп, туп, туп, туп, туп...

Лічилка (затакти)

Лівою рукою — Правою рукою

Раз, два — Ліс, трава.

Три, чотири — Птахи в вирій.

П'ять, шість — піднялись.

Сім, вісім — Я в тім лісі.

Дев'ять, десять — Побував

ДВОМА РУКАМИ

Та пташок порахував.

Жартівлива колядка**(синкопи)**

Притупуванням, ударами по міху

У пана, пана

Собака п'яна.

Собака спився,

А пан сказився.

Добрий вечір!

ЧАСТИНА 2

РОЗВИТОК ЗВУКОВИСОТНОГО ЛАДОВОГО СЛУХУ ТА ФОРМУВАННЯ ВИКОНАВСЬКИХ НАВИЧОК БАЯНІСТА

Розділ 1

ДВОСТУПЕНЕВІ МЕЛОДІЇ (ПЕРШІЙ ТА ДРУГИЙ СТУПЕНІ ЛАДУ)

- Інтервал велика секунда (в. 2)
- Ключ-тоніка ЙО (>) в мажорі
- Розмір $\frac{2}{4}$

ЛЕ

ЙО

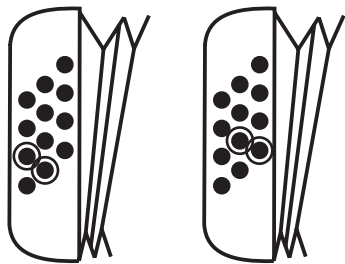
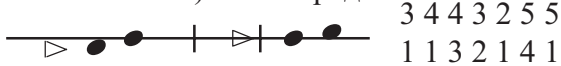
Завдання, що виконуються у всіх семи розділах:

- співати та показувати рух мелодії (на “Драбинці”, ручними знаками);
- виконання “з рук” (“з показу”) мелодії на інструменті — спочатку на металофоні, ксилофоні, фортепіано, потім — на баяні (1 – 3 розділи);
- виконання мелодії від різних звуків (транспонування);
- запис вивченої та виконаної мелодії на нотному стані;
- пошук аплікатури (з допомогою педагога), її варіанти;
- гра “Луна” (підбір на слух) на даних ступенях;
- дописування музики чи імпровізація на “інтонаційній моделі” даного розділу (якщо гра “Луна” засвоєна) на запропонований текст та в жанрі пісні, танцю, маршу.

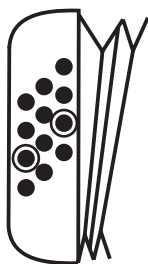
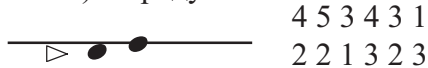
“Інтонаційна модель”. “Клавіатурний малюнок”. “Аплікатурні ключі”.*

ПРАВА РУКА

а) з 1 та 2 рядів

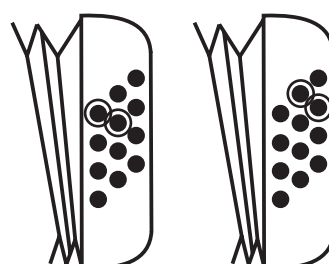
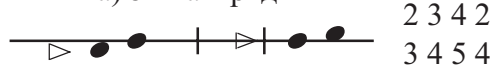

б) з 3 ряду

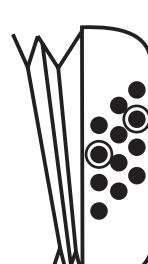
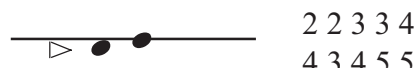

ЛІВА РУКА

а) з 1 та 2 рядів

б) з 3 ряду

*) Основні варіанти підкреслено. Кожну “інтонаційну модель” для кращого уявлення про її “клавіатурний малюнок” рекомендуємо грати спочатку одним третім пальцем, потім — вибраними варіантами.

ВИЙДИ, СОНЕЧКО*)

Українська дитяча пісня

Ласкаво, з рухом

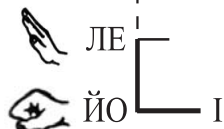
The musical score is written for voice and piano. It features a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The tempo/style is 'Ласкаво, з рухом' (Gently, with movement). The score includes a vocal line with lyrics and a piano accompaniment. The piano part consists of chords and arpeggiated figures. Dynamics include *mp* (mezzo-piano) and *8vb-mp* (8va below mezzo-piano). Performance markings include accents, slurs, and a *rit.* (ritardando) at the end. There are two endings for the piano part, with the first ending leading to a repeat and the second ending leading to a final cadence. The vocal line has a *simile* marking and a *rit.* marking at the end.

Вийди! Вийди!

V Вийди, вийди, сонечко,
Під наше віконечко,
Будемо-ся гріти
III Як маленькі діти!

Вийди, вийди, сонечко,
На дідове полечко,
На бабине зіллячко,
На наше подвір'ячко!

Сонечко!

Велика секунда (в. 2)

*) Виконати і записати цю пісню від ноти "Соль".

УВАГА!

Цю та інші одноголосні мелодії спочатку грати лівою рукою, потім — правою. Після цього виконувати фрази переключками (лівою, потім — правою). І тільки, коли все вільно виконується, тоді грати в унісон.